

«БЕКІТЕМІН»

ҚР ҒЖБМ «Ұлттық тестілеу орталығы» РМҚК директоры

Р. Т. Емелбаев

2023 ж.

**«Ұйғыр тілі мен әдебиеті» пәні бойынша
Педагогтердің білімін бағалауға арналған тест спецификациясы
(2023 жылдан бастап қолдану үшін)**

- 1. Мақсаты:** Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында жұмыс істейтін педагог қызметкерлерді аттестаттау барысында Педагогтердің білімін бағалау тест тапсырмаларын әзірлеу мақсатында құрастырылған.
- 2. Міндеті:** Педагогтердің білім деңгейінің біліктілік талаптарға сәйкестігін анықтау.
- 3. Мазмұны:** «Ұйғыр тілі мен әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасына сәйкес оқу материалдары енгізілген.

№	Мавзу	№	Мавзучә	Оқутуш мәхсити
01	Фонетика. Созуқ вә үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, уларниң алдинқи вә әкси тәсиратлири. Боғум.	01	Фонетика вә графика. Нутуқ әзалири. Алфавит. Тавушларниң бөлүнүши. Созуқ вә үзүк тавушлар. Созуқ вә үзүк тавушларниң түрлири. Созуқ тавушларниң қанунлири. Үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, алдинқи вә әкси тәсират қанунлири. Боғум вә униң түрлири.	Фонетика вә графика. Нутуқ әзалири. Алфавит. Тавушларниң бөлүнүши. Созуқ вә үзүк тавушлар. Созуқ вә үзүк тавушларниң түрлири. Созуқ тавушларниң қанунлири. Үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, алдинқи вә әкси тәсират қанунлири. Боғум вә униң түрлири.
02	Лексикология.	02	Сөз вә униң мәнаси. Көп мәналиқ сөзләр. Сөзләрниң удул вә көчмә мәналири. Мәнадаш, аһаңдаш вә зит сөзләр. Фразеологизмлар. Кирмә сөзләр. Кона вә йеңи сөзләр. Диалект вә шевиләр.	Сөз вә униң мәнаси. Көп мәналиқ сөзләр. Сөзләрниң удул вә көчмә мәналири. Мәнадаш, аһаңдаш вә зит сөзләр. Фразеологизмлар. Кирмә сөзләр. Кона вә йеңи сөзләр. Диалект вә шевиләр.
03	Морфология. Сөз тәркиви. Сөз түркүмлири. Исим	03	Сөз тәркиви. Томур вә ясалма сөз. Қошма, бириккән, қош вә қисқартилған сөзләр. Қошумчилар вә уларниң түрлири. Исим вә униң түрлири. Исимниң көплүк, келиш вә егилик қошумчилири. Исимларниң жүмлидики хизмити.	Сөз тәркиви. Томур вә ясалма сөз. Қошма, бириккән, қош вә қисқартилған сөзләр. Қошумчилар вә уларниң түрлири. Исим вә униң түрлири. Исимниң көплүк, келиш вә егилик қошумчилири. Исимларниң жүмлидики хизмити.
04	Сүпәт	04	Сүпәт вә униң түрлири. Сүпәтниң дәрижилири.	Сүпәт вә униң түрлири. Сүпәтниң дәрижилири.

			Сүпәтләрнің исим орнида қоллиниши. Сүпәтнің жұмлидики хизмити.	Сүпәтләрнің исим орнида қоллиниши. Сүпәтнің жұмлидики хизмити.
05	Сан	05	Сан вә униң түрлири. Санниң жұмлидики хизмити.	Сан вә униң түрлири. Санниң жұмлидики хизмити.
06	Алмаш	06	Алмаш вә униң түрлири. Алмашниң келишләрде түрлиниши. Алмашниң жұмлидики хизмити.	Алмаш вә униң түрлири. Алмашниң келишләрде түрлиниши. Алмашниң жұмлидики хизмити.
07	Пеил	07	Пеил. Ярдәмчи пеил. Пеилниң түрлири. Пеил заманлири. Пеил дәрижилири. Пеил мәйиллири. Исимдашлар. Сүпәтдашлар. Рәвишдашлар. Пеилниң жұмлидики хизмити.	Пеил. Ярдәмчи пеил. Пеилниң түрлири. Пеил заманлири. Пеил дәрижилири. Пеил мәйиллири. Исимдашлар. Сүпәтдашлар. Рәвишдашлар. Пеилниң жұмлидики хизмити.
08	Рәвиш	08	Рәвиш вә униң түрлири. Рәвишләрнің ясилиши. Рәвишләрнің жұмлидики хизмити.	Рәвиш вә униң түрлири. Рәвишләрнің ясилиши. Рәвишләрнің жұмлидики хизмити.
09	Ярдәмчи сөзләр. Имлиқ сөзләр. Тәхлидий сөзләр	09	Бағлиғучилар. Уланмилар. Тиркәлмиләр. Имлиқ сөзләр вә уларниң түрлири. Тәхлидий сөзләр вә уларниң түрлири.	Бағлиғучилар. Уланмилар. Тиркәлмиләр. Имлиқ сөзләр вә уларниң түрлири. Тәхлидий сөзләр вә уларниң түрлири.
10	Синтаксис. Сөз бирикмилири. Жүмлә	10	Сөз бирикмилири. Жүмлидики сөзләрнің бағлиниш йоллири. Жүмлиниң мәнасиға қарап бөлүнүши.	Сөз бирикмилири. Жүмлидики сөзләрнің бағлиниш йоллири. Жүмлиниң мәнасиға қарап бөлүнүши.
11	Жүмлә бөләклири	11	Жүмлә бөләклири. Баш вә әгәшмә бөләкләр. Егә, хәвәр, толуктурғучи, ениқлиғучи вә һаләт. Һаләтнің түрлири.	Жүмлә бөләклири. Баш вә әгәшмә бөләкләр. Егә, хәвәр, толуктурғучи, ениқлиғучи вә һаләт. Һаләтнің түрлири.
12	Аддий жүмлә вә униң түрлири	12	Аддий жүмлә вә уларниң түрлири. Бир баш бөләклик аддий жүмлиләр. Мурәккәпләшкән жүмлиләр вә уларниң түрлири.	Аддий жүмлә вә уларниң түрлири. Бир баш бөләклик аддий жүмлиләр. Мурәккәпләшкән жүмлиләр вә уларниң түрлири.
13	Қошма жүмлиләр	13	Тәндаш қошма жүмлиләр. Беқинда қошма жүмлиләр вә уларниң түрлири. Арилаш қошма жүмлиләр.	Тәндаш қошма жүмлиләр. Беқинда қошма жүмлиләр вә уларниң түрлири. Арилаш қошма жүмлиләр.
14	Хәлиқ еғиз ижадийити	14	Хәлиқ еғиз ижади вә униң түрлири. Чөчәк. Чөчәкниң түрлири. Мақаллар вә уларниң түрлири. Қошақ. Қошақниң түрлири. Бейитлар. Ривайәт.	Хәлиқ еғиз ижади вә униң түрлири. Чөчәк. Чөчәкниң түрлири. Мақаллар вә уларниң түрлири. Қошақ. Қошақниң түрлири. Бейитлар. Ривайәт.

			Әпсанитар. Тәпишмақлар	Әпсанитар. Тәпишмақлар
15	Қедимий уйғур әдәбияти	15	Уйғурларниң тарихи тоғрилиқ мәлуматлар. Қедимий уйғурларниң йезиқ мәдәнийити. Уйғур – Идикут әдәбияти. «Он икки муқам». «Миң өй»	Уйғурларниң тарихи тоғрилиқ мәлуматлар. Қедимий уйғурларниң йезиқ мәдәнийити. Уйғур – Идикут әдәбияти. «Он икки муқам». «Миң өй»
16	XI-XIV әсирләрдики уйғур әдәбияти	16	Й.Х.һажип һаяти вә ижади. «Кутадғу билик» дастан. М. Қәшқәрий һаяти вә ижади. «Дивану лугәтит түрк» әмгиги. Ө. Йүгнәкий һаяти вә ижади. «Әтәбәтул һәкайиқ» әсәри. Н. Рәбғузий һаяти вә ижади. «Қиссәи Рәбғузий» дастан.	Й.Х.һажип һаяти вә ижади. «Кутадғу билик» дастан. М. Қәшқәрий һаяти вә ижади. «Дивану лугәтит түрк» әмгиги. Ө. Йүгнәкий һаяти вә ижади. «Әтәбәтул һәкайиқ» әсәри. Н. Рәбғузий һаяти вә ижади. «Қиссәи Рәбғузий» дастан.
17	XV- XVIII әсирләрдики уйғур әдәбияти	17	Ө. Наваий һаяти вә ижади. Наваий дастанлири. М. Һ. Аязий һаяти вә ижади. Аязий әсәрлири. Хирқитий һаяти вә ижади. «Мухәббәтнамә вә мәннәтқам». Әрший, Зелилий, Харабатий, Нәвбәтий, М.С. Қәшқәрий һаяти вә ижадий паалийити. Назугум вә Садир Палван һаяти, ижадий. Уларниң қошақлири.	Ө. Наваий һаяти вә ижади. Наваий дастанлири. М. Һ. Аязий һаяти вә ижади. Аязий әсәрлири. Хирқитий һаяти вә ижади. «Мухәббәтнамә вә мәннәтқам». Әрший, Зелилий, Харабатий, Нәвбәтий, М.С. Қәшқәрий һаяти вә ижадий паалийити. Назугум вә Садир Палван һаяти, ижадий. Уларниң қошақлири.
18	XIX әсирдики уйғур әдәбияти	18	А. Низарий, Т. Ғәрибий вә Н. Зияий һаяти вә ижади. Уларниң әсәрлири Б. Назим һаяти вә ижади. Билал лирикиси. Шаирниң әсәрлири. Молла Шакир һаяти вә ижади. Шаирниң дастанлири. С. М. Қаший һаяти вә ижади. «Шәрһи шикәстә» дастан.	А. Низарий, Т. Ғәрибий вә Н. Зияий һаяти вә ижади. Уларниң әсәрлири Б. Назим һаяти вә ижади. Билал лирикиси. Шаирниң әсәрлири. Молла Шакир һаяти вә ижади. Шаирниң дастанлири. С. М. Қаший һаяти вә ижади. «Шәрһи шикәстә» дастан.
19	XX әсир уйғур әдәбияти	19	Н. Абдусәмәтов, Ө. Мухәммәдий, Һ. Искәндәров, А. Мухәммәдий, Н. Исрайилов, М. Һәмраев, Л. Мутәллип И. Саттаров Қ. Һасанов.	Н. Абдусәмәтов, Ө. Мухәммәдий, Һ. Искәндәров, А. Мухәммәдий, Н. Исрайилов, М. Һәмраев, Л. Мутәллип И. Саттаров Қ. Һасанов.
20	Заманивий уйғур әдәбияти	20	Һ. Абдуллин, И. Бәхтия, Х. Һәмраев, З. Сәмәдий, Ж. Босақов, Й. Ильяс, Қ. Тохтәмов, Т. Тохтәмов,	Һ. Абдуллин, И. Бәхтия, Х. Һәмраев, З. Сәмәдий, Ж. Босақов, Й. Ильяс, Қ. Тохтәмов, Т. Тохтәмов,

		С.Мәмәтқулов, Д.Ясенов, Й.Мухлисов, А.Дөләтов, М.Зулпиқаров, Ә.Һаширов, Ж. Розахунов, П. Сабитова	С.Мәмәтқулов, Д.Ясенов, Й.Мухлисов, А.Дөләтов, М.Зулпиқаров, Ә.Һаширов, Ж. Розахунов, П. Сабитова
Мәтинлик тапшурмилар			

4. Тапсырма мазмұнының сипаттамасы:

Фонетика. Созук вә үзүк тавушларның аһандашлиғи, уларның алдинқи вә әкси тәсиратлири. Боғум. Урғу. Фонетика вә графика. Нутук әзалири. Алфавит. Тавушларның бөлүнүши. Созук вә үзүк тавушлар. Созук вә үзүк тавушларның түрлири. Созук тавушларның қанунлири. Үзүк тавушларның аһандашлиғи, алдинқи вә әкси тәсират қанунлири. Боғум вә униң түрлири.

Лексикология. Сөз вә униң мәнаси. Көп мәналик сөзләр. Сөзләрнің удул вә көчмә мәналири. Мәнадаш, аһандаш вә зит сөзләр. Фразеологизмлар. Кирмә сөзләр. Кона вә йеңи сөзләр. Диалект вә шевиләр.

Морфология. Сөз тәркиви. Сөз тәркиви. Томур вә ясалма сөз. Қошма, бириккән, қош вә қисқартылған сөзләр. Қошумчилар вә уларның түрлири.

Мустәкил сөзләр. Сөз түркүмлири. Исим. Исимларның морфологиялик хусусийәтлири. Исимнің түрлири вә уларның имласи. Исимнің көплүк вә егилик қошумчилири. Исимларни келишләрдә түрләш. Исимларның жүмлидики хизмити.

Сүпәт. Сүпәтнің морфологиялик хусусийәтлири. Сүпәт түрлири. Сүпәтнің дәрижилири. Сүпәтләрнің исим орнида қоллиниши. Сүпәтнің жүмлидики хизмити.

Сан. Саннің морфологиялик хусусийәтлири. Саннің түрлири. Саннің жүмлидики хизмити.

Алмаш. Алмашның морфологиялик хусусийәтлири. Алмашның түрлири. Алмашның келишләрдә түрлиниши. Алмашның жүмлидики хизмити.

Пеил. Рәвиш. Ярдәмчи сөзләр. Имлик сөзләр. Тәхлидий сөзләр. Синтаксис. Сөз бирикмилири.

Жүмлә. Синтаксис. Сөз бирикмилири. Жүмлә. Жүмлә бөләклири. Аддий вә мурәккәпләшкән жүмлиләр. Қошма жүмлиләр.

Хәлик еғиз ижадийити. Қедимий уйғур әдәбияти. XI-XIV әсирләрдики уйғур әдәбияти.

XV-XVIII әсирләрдики уйғур әдәбияти. XIX әсир уйғур әдәбияти. XX уйғур әдәбияти.

Заманвий уйғур әдәбияти. Мәтинлик тапшурмилар.

5. Тесттің бір нұсқасындағы тест тапсырмаларының қиындығы: тест тапсырмаларының қиындығы 3 деңгейде беріледі: базалық деңгейде (А) – 26 %; орташа деңгейде (В) – 60 %; жоғары деңгейде (С) – 14 %.

Базалық деңгейдегі тест тапсырмалары қарапайым білім мен дағдыларын пайдалануға, түсушінің ең төменгі дайындық деңгейіне баға беруге, белгілі бір нұсқаулардың көмегімен әрекеттерді орындауға, қарапайым дәлелдер мен ұғымдарды пайдалануға негізделген.

Орташа деңгейдегі тест тапсырмалары негізгі білім мен дағдыларын дұрыс пайдалануға, жаңа жағдайларда қарапайым модельдерді тануға, деректерді талдау мен салыстыруға, жүйелеуге, дәлелдерді қолданып, ақпаратты жалпылау мен қорытынды жасау қабілеттерін бағалауға негізделген.

Жоғары деңгейдегі тест тапсырмалары неғұрлым күрделі білім мен дағдыларын пайдалануды, тапсырмалардың күрделі модельдерін тануды, мәселелерді шешу үшін білім мен дағдыларын біріктіруді, күрделі ақпаратты немесе деректерді талдауды, пайымдауды, тұжырымдарды негіздеуге бағытталған.

6. Тест тапсырмаларының формасы: Бір дұрыс жауапты таңдауға арналған жабық формадағы тест тапсырмалары.

7. Тест тапсырмаларын орындау уақыты: Бір тапсырманы орындаудың орташа ұзақтығы 1,5 – 2 минутты құрайды.

8. Бағалау:

Аттестация кезінде тестілеудің жиынтық балы есептелінеді.

Төрт жауап нұсқасынан бір дұрыс жауап таңдалған тапсырма үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаған тапсырмаға – 0 балл алады.

9. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігімен бекітілген «Білім беру ұйымдарында пайдалануға рұқсат етілген оқулықтардың, оқу-әдістемелік кешендердің, оқу құралдарының және басқа да қосымша әдебиеттердің, оның ішінде электрондық жеткізгіштердің тізбелері».

2. Уйғур тили, 5 сынып, З. Нивуллаева, Ж.Сабитова, Алматы «Атамұра» 2017ж.

3. Уйғур әдәбияти, 5 сынып, П.Мәхсәтова, Ш.Баратова, Р. Мухәммәтова, Г. Тайирова, Алматы «Атамұра» 2017ж.

4. Уйғур тили, 6 сынып, З. Нивуллаева, М. Мәһәмдинов, Х.Ниязова, Алматы «Атамұра» 2018ж.

5. Уйғур әдәбияти, 6 сынып, Р.Йүсүпов, Р.Идилова. Алматы «Атамұра» 2018ж.

6. Уйғур тили, 7 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, А.Имиров, Алматы «Мектеп» 2017ж.

7. Уйғур әдәбияти, 7 сынып, А.Хамраев, и Г.Садирова, Алматы «Мектеп» 2017ж

8. Уйғур тили, 8 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, А.Имиров, Алматы «Мектеп» 2018ж.

9. Уйғур әдәбияти, 8 сынып, П.Мәхсәтова, Р. Мухәммәтова, Алматы « Мектеп» 2018ж.

10. Уйғур әдәбияти, 9 сынып, А.Һәмраев, Д.Рәйханов, Р.Исрайилова, Алматы « Мектеп» 2019ж.

11. Уйғур тили, 9 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, А.Имиров, Алматы «Мектеп» 2019ж.

12. Уйғур тили /гуманит/, 10 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, Р.Илиева, Б.Ивизова, Алматы «Мектеп» 2019ж.

13. Уйғур әдәбияти, /гуманит./, 10 сынып, П.Мәхсәтова, Р. Мухәммәтова, Г.Тайирова, Алматы «Атамұра» 2019ж.

14. Уйғур тили / математ./, 10 сынып, Р.Арзиев, Алматы «Мектеп» 2019ж.

15. Уйғур әдәбияти / математ./, 10 сынып, А.Тиливалди, Ш.Аюпов, Т.Нурахунов, Х.Иминова, Алматы «Мектеп» 2019ж.

16. Уйғур тили/ гуманитар./, 11 сынып, В.У Махпиров, М.С.Юнусова, Р.Т.Илиева, Алматы «Мектеп» 2020ж.

17. Уйғур әдәбияти, 11 сынып, П.Мәхсәтова, Р.Хамраева, Алматы «Атамұра» 2020ж.

18. Уйғур тили /естест-матемт./, 11 сынып, В.У Махпиров, М.С.Юнусова, Р.Т.Илиева, Алматы «Мектеп» 2020ж.

19. Уйғур әдәбияти /естест-матемт./, 11 сынып, П.Мәхсәтова, Г.Дуганова, Һ.Һәмраев, Алматы «Атамұра» 2020ж.

КЕЛІСІЛДІ:

Қазақстан Республикасы
Оқу-ағарту министрлігінің
Орта білім беру комитеті

(колы)

(Т.А.Ә)

«13» 2023 ж.